

ANABİLİM EĞİTİM KURUMLARI

EĞİTİMDE
SINIRLAR VE
ÖZGÜRLÜKLER

EĞİTİMDE SINIRLAR VE ÖZGÜRLÜKLER

Çocuğumuz; kendisine ve çevresine zarar verecek hatalı bir davranışta bulunduğu, bize karşı saygılı davranmadığı, verdiği sözü yerine getirmediği veya görevini ihmal ettiği zaman anne baba olarak onun bu davranışını onaylamadığımızı belli ederiz. Ebeveyn sıfatıyla bu bizim sorumluluğumuz ve hakkımızdır.

Önemli olan ve üzerinde durmamız gereken şey, çocuğun olumsuz davranışını onaylamadığımızı gösterirken kullandığımız araçlardır. Kimi anne babalar onaylamadıkları bir söz ve davranış durdurmak için ceza yolunu seçer. Ceza, en hafifiyle, sözle aşağılamadır. Ancak çocuğun davranış bazen anne ve babayı o kadar kızdırır ki aşağılayıcı ve suçlayıcı sözler yetmez, buna fiziki ceza da eşlik eder. Anne babaların büyük çoğunluğu cezanın caydırıcı bir etkisi olduğunu düşünmektedir fakat ceza çocuğun eğitim sürecini de olumsuz etkiler.

Peki, bir çocuk ceza aldıktan sonra, cezaya sebep olan olumsuz davranış terk ediyor mu? Belki geçici olarak evet, ama kalıcı olarak hayır.

Davranış-Kural İlişkisi

Çocukların yapmasını istemediğiniz olumsuz davranışlarını kurala dönüştürerek onlardan ne istediğinizi çocuklara belli edebilirsiniz. Çocuklar anne babaların ve aile büyüklerinin kendilerinden ne beklediklerini, evde ve ev dışında nasıl davranmaları gerektiğini bilmek isterler. Anne babaların bu konuda tutarlı olmaları, aynı davranışlara aynı tepkileri vermeleri çok önemlidir. Babanın onaylamadığı ve kızdığı bir davranışa, anne "Çocuğun üzerine çok gidiyorsun, bırak yapsın." diye arka çıkarsa, kural bozulur, çocuğun kafası karışır, çocuk neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğrenemez. Büyük anne ve büyük babanın birlikte yaşadığı evlerde bu tür müdahalelere sık rastlıyoruz. Anne baba çocuğa olumsuz bir davranışından dolayı kızdığı veya ceza vermeye kalktığı zaman, büyük baba veya büyük anne hemen çocuğa arka çıkarak onu koruması altına alır. Aile büyüklerinin çocuk terbiyesine ve eğitimine müdahale ettiği evlerde disiplini sağlamak ve kural oluşturmak zordur. Davranışları kurala dönüştürme konusunda örnek olarak aşağıda sıraladığımız olumsuz davranışları kullanabiliriz.

Uyulması Gereken Kurallar

- Kavga etmek, birbirinin canını acıtmak yok
- Ödevler zamanında yapılmalı
- Yatağa zamanında gidilmeli
- Sabah yataktan zamanında kalkmalı
- Kahvaltıya zamanında gelinmeli
- Yalan söylenmemeli
- Verilen sözde durulmalı
- Başkasının malına zarar verilmemeli
- Anneye, babaya, aile büyüklerine saygılı davranılmalı

İnsan hayatı ve dünyanın düzeni kanunlara ve kurallara bağlıdır. Bu kurallara uymayan insan kurala uymamasının sonucuna katlanır. Yağmurlu havada şemsiyesini almadan dışarı çıkan bir insan bunun sonucu olarak ıslanır. Soğuk ve karlı havada paltosunu giymeden sokağa çıkan bir çocuk üşür, hastalanır. Kırmızı ışıkta durmayan ve trafik kurallarına uymayan bir sürücü kaza yapar veya para cezası öder. Dikkat edildiğinde bütün bu olaylarda bir sebep sonuç ilişkisi olduğu görülecektir.

Aile toplantısında, çocukların da katılımıyla, belirlenen ve listesi yapılan kurallardan biri bozulduğunda ortaya bir sonuç çıkacaktır.

Çocuğun ders alması ve davranışını düzeltmesi bakımından, sonuç, olumsuz davranışla ilişkili olmalıdır. Kardeşine vuran ve canını acıtan bir çocuğa iki gün bisiklete binmeme cezası vermenin can acıtma davranışı ile bir ilişkisi yoktur. Böyle bir ceza hem çocuğa kendisine haksızlık yapıldığı kanaati verecek hem de ceza almasına sebep olduğu için kardeşine kin duyacaktır. İki gün bisiklete binmeme cezası ancak bisikletini sürekli sokakta bırakmayı alışkanlık haline getiren çocuğa verilebilir. Bu ceza, bisikletini sokakta bırakmanın bedeli olduğu için çocuğu incitmez.

Sınırlar güven verir ve çocuklarımız güvende hissetmelerini sağlayacak sınırları çizmemizi ve belirlediğimiz sınırları korumada kararlı olmamızı beklerler. Sınırlarını bildikleri alanlarda kendilerini güvende hissederler. Çünkü sınırı nereden ve ne şekilde zorladığında ne ile karşılaşacağını bilir. O yüzden gereksiz hamleler yapmaz. Örneğin pencereden sarkan çocuğumuza neden sarkmaması gerektiğini anlatırken bir cetveli masanın kenarına koyup dengeyi kaybettiği takdirde yere düşeceğini göstermek, kendisinin de neden sarkmaması gerektiği konusunda somut bir örnek olacaktır. Böyle davranarak, çocuğa ana babalık konusunda yetkin olduğumuz mesajını da vermiş oluruz ki bu çok önemli bir hediyedir. Her konuda destek alabileceğini bildiği birilerinin olması çocuğa kendini çok iyi hissettirir. Çizdiğimiz sınırların geniş, gevşek ve belirsiz olması, bir anlamda sınır olmaması anlamına gelir. Bu koşullarda çocuk, neyi, ne zaman, nasıl ve ne için yaptığını ya da yapması gerektiğini

bilmediğinden, gerçek yaşama dair işe yarar deneyimler elde edemez. Örneğin, her yemek hazırlandığında sofraya gelmesi için beş kez ona seslenmek yerine, birlikte yemek yemeyi neden önemseyeceğinizi belirtip ikinci hatırlatma sonrası hâlâ gelmiyorsa sofrayı kaldırmak daha net bir mesaj olacaktır. Ayrıca kendi sınırlarının nerede bitmesi gerektiğini bilemeyen çocuklar arkadaş ilişkilerinde de tutarlı olamamakta, başkalarının özgürlüğünü göz ardı edebilmekte ve sorumluluk bilinci konusunda da zayıf olmaktadır.

Kaybettiği ya da zarar verdiği bir eşyasının yenisi hemen yerine gelen çocuğun, bir arkadaşının eşyasına zarar verdiğinde aldığı tepkiye şaşıması çok doğaldır. Aynı şekilde sınırların çok katı, tartışılamaz ve değiştirilemez olduğu ailelerde de sıkıntı yaşanır. Bu tarz ailelerde çocuklara yeni yollar deneme ve araştırma için gereken özgürlük verilmemekte ve öğrenme için gereken zeminler engellenmektedir. Sürekli "řu saatte yatacaksın, şuraya gidemezsin, bunu yapamazsın..." yönergelerini duymaya alışan ocuk iki türlü davranış sergiler: ya her şeye boyun eğer ya da isyankr olur. Bunun yerine gerekçelerini açıklayarak onun yapabileceklerini ve yapamayacaklarını dile getirmek, yeri geldiğinde de kurallarda esneklik yaratmak uygun olacaktır.

Çocukların uygun yaşam becerileri geliştirebilmeleri ve sorumluluk sahibi olabilmeleri için açık, dengeli, tutarlı ve net kurallara ihtiyaçları vardır. Dengeli sınırlar, sınama ihtiyaçlarını azaltır, isyankrlığı engeller ve sorumluluk duygusu kazanımına yardımcı olur.